

JÖNKÖPING UNIVERSITY
*School of Education and
Communication*

Leker man fortfarande i förskoleklassen?

En kvalitativ studie med förskoleklasslärare kring lekens
förekomst i förskoleklass och deras delaktighet i den

KURS: Examensarbete för förskollärare LEFP17-V19, 15 hp

PROGRAM: Förskolläraryrket

FÖRFATTARE: Jessica Nyqvist och Michelle Sjöberg

HANDLEDARE: Monica Nilsson

EXAMINATOR: Ann Ludvigsson

TERMIN: VT19

SAMMANFATTNING

Jessica Nyqvist och Michelle Sjöberg

Leker man fortfarande i förskoleklassen?

En kvalitativ studie med förskoleklasslärare kring lekens förekomst i förskoleklass och deras delaktighet i den.

Do you still play in the preschool class?

A qualitative study with preschool class teachers about the play's presence in preschool class and their participation in it.

Antal sidor: 34

Syftet med studien är att bidra med kunskap kring lekens förekomst i förskoleklass utifrån förskoleklasslärares beskrivningar, samt undersöka deras delaktighet i leken.

- Var, när och hur förekommer leken i förskoleklass enligt förskoleklasslärare?
- Hur stor delaktighet har förskoleklasslärarna i elevernas lek?

För att undersöka detta utför vi en kvalitativ studie med intervjuer/parintervjuer med semi-strukturerade intervjufrågor. Fem legitimerade och verksamma förskoleklasslärare har valts strategiskt i tre olika förskoleklasser.

Resultatet visar att det enligt förskoleklasslärarna förekommer lek under hela dagen i förskoleklassen, både i form av ”fri lek” och planerad lek på lektionstid. Förskoleklasslärarna anser att leken har en given plats i verksamheten, men var, när och hur leken förekommer skiljer förskoleklasserna åt. Det som specifikt urskiljer sig i resultatet är hur leken förekommer när förskoleklasslärarna beskriver att eleverna har fri lek. Resultatet visar även hur förskoleklasslärarnas delaktighet ser ut i leken, vilket vi har kunnat identifiera utefter tre olika interaktionsstilar: övervakande, initierande/inspirerande och deltagande/interaktionell. Den övervakande samt initierande/inspirerande interaktionsstilen var den främst förekommande.

Nyckelord: deltagande, förskoleklass, förskoleklassens historia, förskollärarens delaktighet, initierande, inspirerande, interaktionell, lek, lekens betydelse, övervakande

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
3. BAKGRUND.....	3
3.1 Förskoleklassens uppkomst.....	3
3.2 Tidigare forskning kring lek i förskola och förskoleklass.....	3
3.3 Förskolan och förskoleklassens styrdokument.....	4
3.4 Vad är lek?.....	5
3.5 Teorier kring lek.....	6
3.6 Den vuxnes delaktighet i leken.....	7
3.7 Basgrupper och lekgrupper.....	8
4. METOD.....	10
4.1 Val av metod.....	10
4.2 Urval.....	10
4.3 Genomförande.....	11
4.4 Tillförlitlighet.....	12
4.5 Etiska aspekter.....	12
4.6 Databearbetning och analys.....	13
5. RESULTAT.....	14
5.1 Var leken förekommer i förskoleklassen.....	14
5.2 När leken förekommer i förskoleklassen.....	14
5.3 Hur leken förekommer i förskoleklassen.....	16
5.4 Den vuxnes deltagande i leken.....	19
6. DISKUSSION.....	22
6.1 Resultatdiskussion.....	22
6.2 Lek som del av undervisning.....	22
6.3 Den fria(?) leken.....	23
6.4 Den vuxna deltagaren.....	25
6.5 Metoddiskussion.....	26
6.6 Vidare forskning.....	27
7. REFERENSLISTA	
8. BILAGA 1 - Intervjufrågor	

1. INLEDNING

Föreställ dig en bred och djup å, där du behöver ta dig över till andra sidan. Enda sättet att ta sig över är genom att gå över en bro, men den enda bro som finns börjar inte förrän halvvägs ut i vattnet där den fortsätter över till andra sidan. Detta gör att halva bron fattas på den sida utav ån där du står. På liknande sätt kan man jämföra förskoleklassen som bro när delarna från förskolan inte integreras med delarna från skolan (Ackesjö & Persson, 2010). På grund av detta menar Ackesjö & Persson (2018) att förskoleklassen blir mer och mer lik skolans verksamhet. Förskoleklassen är endast ett läsår och har blivit en viktig övergångsfas i barns liv som lägger grunden för och har stor inverkan på barnens fortsatta skolgång. Detta gör förskoleklassen väldigt betydelsefull för varje enskilt barn och det är därför viktigt att den tilltänka bro som förskoleklassen ska vara planeras, organiseras och genomförs väl (Andréasson & Allard, 2015).

Under våra studier till förskollärare har vi i vår verksamhetsförlagda utbildning i förskoleklass fått uppfattningen att det många gånger är leken som blir ett undantag i verksamheten trots att den har en central plats både i förskolans och förskoleklassens läroplan. Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, lgr11, (2016) beskriver att undervisningen i förskoleklass ska främja elevers förmåga att lära genom lek samt att eleverna genom leken ska ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva olika identiteter, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera. Delvis har vi trots detta i de förskoleklassverksamheter vi deltagit i under vår verksamhetsförlagda utbildning sett att förskollärare inte är delaktiga i någon sorts lek, att den ”fria lek” som finns är uppstyrd, samt att ämnesbaserade lektioner som svenska, matematik och naturvetenskap sker utan inslag av lek. Vi vill utifrån det vi sett i verksamheten och utifrån det som står i förskoleklassens styrdokument vidga vår förståelse kring leken i förskoleklassen.

Således vill vi forska kring lekens förekomst i förskoleklass samt undersöka förskoleklasslärarnas delaktighet i den. Det finns dock olika teorier och synpunkter kring lekens syfte, i och med det beskriver vår bakgrund närmare vad som klassas som lek och varför leken i sig är viktig.

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med studien är att bidra med kunskap kring lekens förekomst i förskoleklass utifrån förskoleklasslärares beskrivningar, samt undersöka deras delaktighet i leken.

- Var, när och hur förekommer leken i förskoleklass enligt förskoleklasslärare?
- Hur stor delaktighet har förskoleklasslärarna i elevernas lek?

3. BAKGRUND

I denna del belyser vi förskoleklassens uppkomst och dess styrdokument. Här beskrivs även tidigare forskning kring lek eftersom leken är ett mångfacetterat begrepp.

3.1 Förskoleklassens uppkomst

Förskoleklassen grundades 1997. Politiska viljor var under 1990-talet oense kring huruvida den obligatoriska skolan skulle utökas till tio obligatoriska år eller ej (Ackesjö & Persson, 2010). År 1991 så infördes det i skollagen att det skulle finnas en egen verksamhet för sexåringar som skulle ge dem en förberedande och flexibel skolstart (Myndigheten för skolutvecklingen, 2006). Detta resulterade i förskoleklassen, en frivillig skolform som lyder under skolans läroplan (Ackesjö & Persson, 2010). Från och med hösten 2018 är förskoleklassen dock numera en obligatorisk skolform (Skolverket, 2019). Verksamheten skapades som en bro mellan förskola och skola, med syftet att föra förskola och skola närmare varandra samt gemensamt skapa en ”ny” och förberedande pedagogik vilket skulle gynna förskoleklassens verksamhet (Ackesjö, 2011). Myndigheten för skolutvecklingen (2006) betonar att förskoleklassen inte enbart ska vara en skolverksamhet men däremot inte heller en förskoleverksamhet, utan att förskoleklassen ska vara en övergång som förbereder barnen för skolstarten. Intentionen med denna övergång var dessutom att öka kvalitén på det första viktiga året i skolan. (Ackesjö, 2011). I Skolverkets utvärdering år 2000 av svenska förskoleklassen visade det sig dock att lärarna i förskoleklass hade svårt att anpassa skolmiljön så att det blev lika delar förskola och skola. Miljön blev mer skolliknande med schemaläggning och vuxenstyrda aktiviteter medan förskolans traditioner med lek och skapande inte lika lätt förekom i verksamheten, utan däremot sågs som separata aktiviteter (Skolverket, 2000).

3.2 Tidigare forskning kring lek i förskola och förskoleklass

Persson (2008) beskriver hur forskning om barns lek i förskolan är relativt omfattande och att den visar att leken är ett av de viktigaste inslagen i barns vardag när det kommer till barns socialisation och lärande, vilket är en bidragande anledning till att leken har en central plats i läroplanen för förskolan. Förskoleklassens verksamhet är dock relativt ny och där finns däremot inte mycket tidigare forskning kring leken i verksamheten (Simeonsdotter, 2014). Leken i förskoleklass används många gånger istället som en

utfyllnad mellan arbetspassen eller något som eleverna får ägna sig åt efter deras aktiviteter är avslutade. Lärare i förskoleklassen beskriver i och med detta att det kan vara svårt att finna en balans mellan lek och lärande, vilket gör att de ofta blir två skilda moment (Ackesjö & Persson, 2010). Forskningsresultat och utvärderingar visar även på att förskoleklassen allt mer är på väg att ”skolifieras”, med andra ord bli mer lik skolan. Förskoleklassen ska dock inte vara en skolverksamhet, samtidigt som den inte heller ska vara en förskoleverksamhet. Förskoleklassen ska fungera som en bro mellan förskola och skola, som tar delar av båda verksamheter (Ackesjö & Persson, 2010).

3.3 Förskolan och förskoleklassens styrdokument

I läroplanen för förskolan, lpfö18 (Skolverket, 2018) så är lek och lärande två viktiga områden för verksamheten. Lek ska ha en central plats i utbildningen och både arbetslaget och miljön ska uppmuntra till leken och dess betydelse för barnen. Genom att ha aktiva och närvarande förskollärare så ger det möjligheter till att stödja barns kommunikation samt hantera och förebygga konflikter. Arbetslaget ska ta tillvara på barnens lust till att leka samtidigt som barnen själva får påverka sin omgivning och dess innehåll. Förskoleklassen följer grundskolans styrdokument, men är trots det präglad av förskolans verksamhet (Ackesjö & Persson, 2010). I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, lgr11 (Skolverket, 2011) står det att undervisningen syftar till att elever ska erbjudas tillgång att lära tillsammans med andra genom lek och att undervisningen ska organiseras och initiera olika slags lekar som främjar elevernas förmåga till fantasi och inlevelse. Enligt Skolverket (2006) så är leken främjande för lärande, vilket kan ses som en vägvisare för förskoleklassen. Trots att förskoleklassens styrdokument anger lek som en viktig del av undervisningen, så verkar detta svårt att omsätta i praktiken antyder Simeonsdotter Svensson (2009).

Utöver läroplanen för förskolan och läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet så kommer även FN:s Barnkonvention bli svensk lag den 21 januari 2020. Detta innebär att alla skolväsen måste följa barnkonventionens artiklar kring barns rättigheter. Artikel 31 säger bland annat att alla barn har rätt till vila, lek och fritid. Detta ska anpassas till barnens olika åldrar och förutsättningar (UNICEF Sverige, 2009).

3.4 Vad är lek?

Både forskning och styrdokument nämner leken och hur viktig den är för förskola och förskoleklass. Men vad är lek? Ordet lek är ett svårdefinierat begrepp och det finns många olika typer av lek (Nilsson, Grankvist, Johansson, Thure & Ferholt, 2018). Det finns tre kriterier för att leken ska klassas som lek. Jensen (2013) definierar dem enligt följande:

1. Leken ska vara rolig och lustfylld, den ska upplevas som positiv och belönande.
2. Leken ska vara frivillig och spontan, man kan inte tvinga någon att leka.
3. Leken är ett självändamål. Det innebär att lekprocessen är viktigare och/eller lika viktig som målet.

Förutom dessa tre kriterier så finns det även tre sociala lekregler som är nödvändiga för att leken ska fungera, när barnen behärskar dessa lekregler så tyder det även på social kompetens. Knutsdotter Olofsson (2003) beskriver nedan dessa lekregler:

1. Samtycke – Man är överens om att vilja leka och vad man leker.
2. Ömsesidighet – Handlar om att anpassa sig till varandra i ett samspel.
3. Turtagning – Handlar om att turas om över att bestämma och bidra till leken. Om en person alltid har makten och bestämmer över leken, så fungerar den inte.

När leken uppfyller alla dessa kriterier och sociala lekregler så finns det mycket annat som leken har att erbjuda. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) menar att leken hör ihop med barnets sätt att förhålla sig till sin omvärld och skapa mening på ett lustfyllt sätt. De beskriver vidare att genom leken så utvecklar barn samspel, gemenskap och lärande. Simeonsdotter (2004) uttrycker också att tillsammans med både andra barn och vuxna så bildar lärandet en helhet där olika kunskaper vävs samman eftersom det ständigt byts erfarenheter, kommunikation och aktiviteter däremellan. Leken är även viktig för barns språkutveckling, sociala samvaro, bearbetning av upplevelser och känslor, samt kreativitet och påhittighet (Knutsdotter Olofsson, 2003). Med hjälp av leken så utvecklar barn även sin förståelse för vad som är rätt och fel, sin förståelse för rättigheter och skyldigheter samt känsla för delaktighet menar Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014).

Ibland finns det en tendens att kalla allt barnen gör för lek, vilket är missvisande (Winther-Lindqvist, 2014). Nilsson, Grankvist, Johansson, Thure & Ferholt (2018) beskriver fem olika former av lek:

1. Rörelselek – Handlar om att använda sina muskler och sinnen koordinerat, till exempel genom rytmik eller rörelsemönster.
2. Lek med objekt – Barnet fokuserar på konkreta föremål som det leker med. Här inkluderas konstruktionslek, en lek där konstruktion har fiktiva inslag.
3. Social lek – Kräver minst två deltagare som leker tillsammans. Här inkluderas koordinationslek som är fysisk.
4. Låtsaslek – Kallas även fantasilek, handlar om hur barnet använder sin fantasi för att transformeras till någon annan, resa till en annan värld eller förvandla föremål.
5. Regellek – Lekar med bestämda regler, där det finns vinnare och förlorare.

Utöver dessa fem olika former av lek, förekommer dessutom en sorts lek som kallas för ”bråklek”. Bråkleken innebär att man bråkar och/eller slåss på låtsas. Det är extra viktigt att de tre sociala lekreglerna för leken uppehålls under bråkleken eftersom denna lek innehåller både starka känslor och makt (Knutsdotter Olofsson, 2003).

3.5 Teorier kring lek

Leken är således komplex och det finns många olika teorier på vad lek är och kan vara, med olika grundidéer som inte alltid kan kombineras (Lillemyr, 2014). Ingrid Pramling Samuelsson är professor inom pedagogik och hennes intresse fokuserar på förskolebarns lärande. Hon har även forskat mycket kring lek som en del av barns utveckling och lärande (Jensen, 2013). Hennes fokus ligger på att höja lekens status och visa att lärande och lek hör samman.

Dessa sidor [lek och lärande] är förbundna än att de skulle vara åtskilda. Detta kan betyda att det lärande barnet också leker när det lär sig och att det lekande barnet också lär sig när det leker. Det lekande lärande barnet är därför ett begrepp som förenar dessa båda sidor hos barnet. (Jensen, 2013, s. 94)

Att använda lek på lektionstid kan ibland dock göra lärandet och leken otydlig, med andra ord innebär det att när förskolläraren använder sig av till exempel språklekar eller

matematiklekar så riskerar de att dölja lärandet. För att barnen ska uppfatta det tänkta lärandet i leken så måste deras intresse och blick vara riktade mot det som ska läras (Ackesjö, 2016). Till exempel att sortera material i olika storlekar, längder, färger och former blir många gånger en lek för barnen där de inte uppfattar lärandet som i detta fall är kategorisering, begreppsuppfattning, helhet och delar. Pramling Samuelsson menar därför att det är viktigt att förskolläraren tydliggör målet med den styrda leken för att leken ska kunna ha potential att uppnå det tänkta lärandet (Ackesjö, 2016). Pramling Samuelsson inriktar sig på utvecklingspedagogiken som syftar till att man som vuxen kan rikta barns uppmärksamhet och förståelse mot ett lärande, vilket gör att man med hjälp av leken kan skapa lärdom (Pramling Samuelsson & Williams, 2015).

Det finns även teorier kring att man inte bör rikta barns uppmärksamhet mot ett lärande. Øksnes och Sundsdal (2014) menar att den lek som endast används som medel för att uppnå något annat inte har något egenvärde. Denna lek är organiserad, förutsägbar och strukturerad av vuxna för att kunna bidra till barns lärande och utveckling, vilket resulterar i att barnen sällan får leka fritt. Vidare beskriver de hur lek för lekens skull verkar ha minimal betydelse eftersom den fria leken i flera fall åsidosätts, trots att lek som endast används som medel för något annat, slutar att vara lek. Då ser man inte att leken i sig självt innebär kunskap och lärande (Nilsson, Grankvist, Johansson, Thure & Ferholt, 2018). Det finns många olika teorier att förhålla sig till och leken är mer komplicerad och komplex än vad man kan tro. Trots skiljaktigheter angående olika lekteorier så är dock de flesta överens om lekens betydelse för barns mognad och utveckling (Persson, 2008).

3.6 Den vuxnes delaktighet i leken

När det kommer till undervisning så har läraren ständigt haft en betydelsefull uppgift, men när det kommer till leken så har denna uppgift inte varit lika självklar. Forskning visar dock att den vuxnas deltagande i barns lek kan bidra till mer komplex och utvecklad lek (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). Forskningen visar även att det inte räcker med endast leksaker och lekkamrater för att en utvecklad lek ska uppstå, det krävs en vuxens medvetna närvaro för att en bra lek ska skapas menar Knutsdotter Olofsson (2003).

Men ibland kan barnens lek, mål och motiv vara otydliga för den vuxne. Då finns det risk för att man inte ger barnen tillräckligt med tid och utrymme i deras lek på deras egna villkor

menar Persson (2008). Det finns studier som visar på att vuxna kan förstöra barns lek (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2014). En närvarande och delaktig vuxen kan spela en betydelsefull roll i leken när det finns ett behov hos barnet. Men det är även viktigt att avvakta när barnet är inne i sin lek och i sina lärprocesser som för tillfället inte nödvändigtvis gynnas av en vuxens närvaro (Nilsson, Grankvist, Johansson, Thure & Ferholt, 2018). När barnet leker utan en vuxen som stör, avbryter eller deltar i leken, så har barnet ”fri lek”, en lek där den vuxne endast behöver övervaka barnen (Hammarström-Lewenhagen, 2016). På senare tid får barn dock färre och färre möjligheter till att utöva fri lek på grund av att lärande av skolliknande ämnen tar större plats i vardagen (Jarvis, Newman & Swiniarski, 2014). Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2014) säger att det dock inte finns någon sorts lek som inte har en enda funktion. De menar att vare sig leken är fri eller lärarledd, med eller utan mål, så är leken alltid bra och betydelsefull som den är.

Løndal och Greve (2015) nämner tre olika former av pedagogiska interaktionsstilar för förskollärare:

- Övervakande – Innebär att förskolläraren inte är deltagande i leken, utan håller sig på avstånd och observerar leken. Förekommer när förskolläraren behöver ha kontroll över en situation eller behöver upprätthålla regler.
- Initierande/Inspirerande – Innebär att förskolläraren initierar och/eller inspirerar lek utan att vara en deltagare i leken.
- Deltagande/Interaktionell – Innebär att förskolläraren deltar och integrerar i leken.

3.7 Basgrupper och lekgrupper

Urban Hansson har utefter sina erfarenheter inom militären utvecklat ett pedagogiskt arbetssätt där man använder sig utav ”basgrupper” (Flipp, 2014). Dessa basgrupper går ut på att man delar in barngruppen i mindre grupper, där gruppens sammansättning utgår ifrån barnens olikheter (Hansson, 2017). Hansson (2017) beskriver att gruppindelningen ska ske medvetet så att barnens olika identiteter sätts samman på ett sådant sätt att barnen kompletterar varandra bra. Att bilda basgrupper menar Hansson (2017) får barnen att känna en trygghet där alla elever känner en grupptillhörighet. Varje basgrupp har en

gruppleddare och gruppen varvar varje vecka med vilken elev som får uppdraget att vara gruppleddare. Denna ledaren ska under sin tid ansvara så alla i gruppen har det bra, samla in och dela ut uppgifter samt få möjligheten att träna på sitt ledarskap med att få föra talan för gruppens tankar och åsikter (Hansson, 2017).

Hansson (2017) beskriver fem övergripande syften med att dela in eleverna i basgrupper:

- Trygga elever. Eleverna får tidigt kamrater som de lär känna vilket ökar tryggheten.
- Ingen blir utanför. Eleverna lär sig samarbeta bättre och hjälpa varandra vilket resulterar i mindre utanförskap och mobbning.
- Effektiva arbetsrutiner. Basgrupperna underlättar för läraren att leda under lektionstid.
- Ökad samarbetsförmåga. Eleverna får tidigt träna på att samarbeta vilket ger en nyttig erfarenhet och lärdom för framtiden.
- Ökad måluppfyllelse. Goda samarbeten skapar god miljö och bra arbetsro i klassrummet vilket ger eleverna mer energi och bättre fokus.

Lekgrupper är ett pedagogiskt arbetssätt där barnen delas in i mindre grupper. I dessa grupper får barnen träna på att leka tillsammans och där den vuxnes roll är att agera trygghetskapare, visa hur man leker och förklara vad som händer (Nöjd, 2014). Arbetet med lekgrupper syftar främst till att hjälpa barn med speciella behov att utveckla sin lek och få dem att bli mer trygga i leken (Hedström, 2015). I lekgrupperna blandas barnen utefter sina erfarenheter i lek, till exempel kan grupperna bestå av ett drivande barn, någon som kan säga ifrån, någon som är bra på att kompromissa och någon som behöver träna på hur man leker (Hedström, 2015). Till skillnad från basgrupperna finns ingen basgruppsledare, utan det är den vuxne som ska lotsa och leda lekgruppen.

4. METOD

I denna del motiveras de metodval som utförts i studiens syfte tillsammans med redogörelse över genomförandet och analysen.

4.1 Val av metod

För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att använda kvalitativ metod. Vi har med hjälp av intervjuer och/eller parintervjuer med legitimerade förskoleklasslärare verksamma i förskoleklass försökt skapa en djupare förståelse kring var, när och hur leken förekommer i förskoleklassen. I de förskoleklasser där det funnits en förskoleklasslärare har vi utfört en intervju, medan i de förskoleklasser där det arbetat två förskoleklasslärare har vi utfört parintervjuer där båda intervjuats samtidigt. Till intervjuerna/parintervjuerna har vi använt oss av semi-strukturerade frågor (se Bilaga 1). Ahrne och Svensson (2015) beskriver intervju som en kvalitativ metod eftersom den möjliggör datainsamling som tar hänsyn till händelser, yttre omständigheter, känslor, upplevelser, tankar och intentioner. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) beskriver vidare att semi-strukturerade frågor ger möjlighet att ställa öppna följdfrågor till sitt fasta frågeformulär, en fördel som gör att man dessutom kan anpassa frågorna och få rik information kring ämnet. Anledningen till att vi valt att använda oss av dessa metoder är för att vi vill synliggöra förskoleklasslärarnas egna uppfattningar kring leken i förskoleklass, när, var och hur den förekommer, samt få en uppfattning kring hur delaktiga förskoleklasslärarna själva är i leken.

4.2 Urval

Utifrån syftet med studien gjorde vi strategiska urval där vi medvetet valde förskoleklasslärare som vi vet arbetar olika kring lek. På grund av studiens begränsade omfattning och begränsade tidsåtgång har fem förskoleklasslärare deltagit i antingen intervjuer eller parintervjuer. Dessa fem förskoleklasslärare arbetar i tre olika förskoleklasser, i två verksamheter arbetar de parvis medan en förskoleklasslärare arbetar ensam i en verksamhet. Totalt har därför två parintervjuer genomförts och en intervju. Tanken var från början att intervjua förskoleklasslärare från minst fyra förskoleklasser, men det var svårt att komma i kontakt med förskoleklasslärare vilket gjorde att vi blev begränsade. En anledning till detta var på grund av ett skollov som förekom under studiens genomförande, där flera förskoleklasslärare var lediga.

Två av förskoleklasserna valdes utefter våra tidigare erfarenheter under verksamhetsförlagd utbildning, medan den tredje valdes på grund av att vi är medvetna om att förskoleklasslärarna i dessa tre förskoleklasser har olika arbetssätt och organisation kring leken. Något de har gemensamt är att alla har ett schemalagt lekpass som kallas för ”fri lek”, någon gång varje dag.

- I förskoleklass A arbetar två förskoleklasslärare. De arbetar aktivt med basgrupper under lektionstid, där barnen delas upp i sina grupper vid aktiviteter, lekar, spel och pyssel. Under den fria leken delas barnen inte in i sina basgrupper.
- I förskoleklass B arbetar två förskoleklasslärare. De arbetar delvis med lekgrupper som liknar basgrupper och använder sig av dessa endast i den fria leken. På lektionstid delas barnen upp i andra grupperingar.
- I förskoleklass C arbetar en förskoleklasslärare. Denne arbetar utan bestämda basgrupper eller lekgrupper.

4.3 Genomförande

Inför intervjuerna/parintervjuerna kontaktades varje förskoleklass motsvarande rektor via mail där syftet med studien beskrevs, samt för att be om tillstånd att ta vidare kontakt med förskoleklasslärarna. Vid rektorns godkännande mailades förskoleklasslärarna för att presentera studiens syfte mer ingående samt för att se ifall de var intresserade av att delta i studien. Intervjufrågorna skickades inte ut eftersom så spontana och ärliga svar som möjligt var önskvärda vid intervjutillfället. Både via mail, samt innan varje intervju/parintervju, var vi tydliga med att informera förskoleklasslärarna om att all information behandlas konfidentiellt och att de när som helst har rätt säga upp sin medverkan i studien. Via mail bestämde vi även tid och plats med de förskoleklasslärare som givit samtycke till att delta i studien.

Varje intervju/parintervju utfördes i förskoleklassens egna lokaler och vi deltog båda vid varje tillfälle. Eftersom semistrukturerade frågor förberetts fick vi möjlighet att ställa många fördjupande följdfrågor som varierade mellan samtalen. Tack vare dessa framkommer ingående beskrivningar. Inför intervjuerna/parintervjuerna skrevs varsin kopia av intervjufrågorna ut till förskoleklasslärarna. Istället för att anteckna under samtalen, spelades de in på två olika mobiltelefoner. På detta sätt kunde vi försäkra oss om att alla

skulle höras, att inget skulle missas, samt att vi kunde fokusera på att våra respondenter och vara goda, uppmärksamma lyssnare som bland annat bibehöll ögonkontakt. Varje intervju/parintervju varade mellan 40 – 90 min. Efter intervjuerna/parintervjuerna valde vi att dela upp materialet och transkribera enskilt.

4.4 Tillförlitlighet

Svensson och Ahrne (2015) antyder att vetenskapligt material bör byggas på undersökningar och inte på gissningar eller spekulationer. Trots att vårt forskningsintresse kommer ifrån våra egna erfarenheter har vi under studiens gång utgått ifrån litteratur och våra respondenters svar för hur det ser ut i förskoleklassen. På grund av studiens omfattning kan vi inte fastställa lekens förekomst i alla förskoleklasser. Därmed får man ha i åtanke att resultatet med sannolikhet hade sett annorlunda ut ifall vi utfört intervjuer/parintervjuer med fler eller med helt andra respondenter. Svensson & Ahrne (2015) menar att en relation till respondenter kan påverka ett forskningsresultat, och eftersom två av våra intervjuer/parintervjuer utförts med förskoleklasslärare i förskoleklasser där vi tidigare gjort vår verksamhetsförlagda utbildning reserverar vi oss för detta. Vi har i så stor mån som möjligt försökt hålla oss så professionella som möjligt för studiens syfte.

4.5 Etiska aspekter

Vetenskapsrådet (2019) beskriver fyra grundläggande principer för god forskningssed. Dessa principer är följande: tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar. Vetenskapsrådet (2002) beskriver utöver dessa ytterligare fyra krav som är grundläggande inom forskning. Dessa krav är följande:

- Informationskravet. Forskaren skall informera om studien och vilka villkor som gäller för deltaganden.
- Samtyckeskravet. Forskaren skall inhämta och säkerställa samtycke från deltaganden.
- Konfidentialitetskravet. Forskaren skall upprätthålla tystnadsplikt och avidentifiera deltaganden samt andra förbindelser till deltaganden.
- Nyttjandekravet. Forskaren skall endast använda insamlat material utifrån deltaganden i studiens syfte, datainsamlingen får inte spridas eller utlånas i icke-vetenskapliga syften.

För att uppfylla dessa krav har vi först och främst under hela studien försökt ha en öppen och ärlig kontakt med våra respondenter där de under hela studiens gång var välinformerade kring studiens syfte och deras rättigheter, där de bland annat har rätt att dra sig ur studien när som helst. Inga intervjuer/parintervjuer genomfördes utan muntligt samtycke från förskoleklasslärarna. Respondenterna informerades även om att de under alla omständigheter är helt anonyma samt att datainsamlingar, inspelningar, transkriberingar och olika analyser endast kommer användas i studiens syfte. De har även blivit erbjudna att efter studiens gång få tillgång till arbetet.

4.6 Databearbetning och analys

För att våra transkriberingar skulle bli så välgjorda som möjligt och för att vi inte skulle glömma bort olika viktiga intryck så valde vi att transkribera våra intervjuer/parintervjuer så fort som möjligt efter avslutat samtal. Därefter utgick vi ifrån Rennstam och Wästerfors (2015) tre grundläggande arbetssätt för att analysera vårt material. Dessa arbetssätt är: sortera, reducera och argumentera.

Vi började med att läsa igenom våra transkriberingar och skriva ner våra spontana reflektioner och tankar medan vi läste, vilket gjorde oss väl förtrogna med materialet. Valda delar av samtalen transkriberades som underlag för dataanalysen. Först och främst transkriberades de delar som var relevanta svar på intervjufrågorna, sedan sammanförde vi dem och kategoriserade dem utefter intervjufrågorna. De olika förskoleklasserna döptes till A, B och C för att det skulle vara lätt att urskilja de olika svaren i sammanställningen. Nästa steg i analysen var att gå tillbaka till vårt syfte och våra forskningsfrågor för att gå till kärnan med det resultat vi sökte efter. Därav gjorde vi ytterligare en kategorisering utifrån forskningsfrågorna. Dessa kategoriseringar blev *var, när, hur* och *förskoleklasslärarnas delaktighet*. I dem sorterade vi förskoleklasslärarnas svar tills vi upplevde att vi kunde se svar på våra forskningsfrågor. På detta sätt reducerades förskoleklasslärarnas svar i flera omgångar tills vi kom fram till det material vi lägger fram i resultatet för att sedan diskuteras och argumenteras i diskussionen.

5. RESULTAT

I denna del lyfts de resultat fram som framkommit under databearbetningen och analysen. Resultatet presenteras utifrån forskningsfrågornas uppläggning med att först redovisa var leken förekommer, sedan när leken förekommer och till sist hur leken förekommer i förskoleklasserna enligt förskoleklasslärarna.

5.1 Var leken förekommer i förskoleklassen

I förskoleklass A, som arbetar med basgrupper under lektionstid, förekommer leken såväl inomhus som utomhus, på lektionstid, under passet fri lek samt under rasterna. Förskoleklassens lokaler består av ett stort rum som utgör både klassrum och lektrum samtidigt. Det finns dessutom ytterligare ett lektrum där det finns möjlighet för eleverna att arbeta ifall klassen delas. Utomhus delar förskoleklassen skolans gård där eleverna får leka tillsammans med alla årskurser inklusive särskola. De har tillgång till sporthall och närliggande skog.

I förskoleklass B, som delvis arbetar med lekgrupper under den schemalagda fria leken, förekommer leken främst inomhus under fri lek och utomhus på rasten, men desto mindre under lektionstid. Förskoleklassens lokaler består av ett klassrum, ett lektrum samt ett mindre lektrum tillägnat låtsaslek med till exempel utklädningskläder och dockvrå. Utomhus delar förskoleklassen skolans gård med övriga klasser i skolan. Förskoleklass eleverna får leka tillsammans med vissa årskurser eftersom alla inte har rast samtidigt. De har även tillgång till sporthallen och en närliggande skog.

I förskoleklass C, där de inte arbetar med någon speciell metod likt basgrupper eller lekgrupper, förekommer leken både inomhus och utomhus. Inomhus består förskoleklassens lokaler av ett kombinerat stort klassrum och lektrum, de har även tillgång till fritidsverksamhetens lokaler. Utomhus delar förskoleklassen gård med skolan där alla årskurser har rast samtidigt. De har även tillgång till sporthall och närliggande skog.

5.2 När leken förekommer i förskoleklassen

I förskoleklass A finns det både fri lek inomhus och utomhus på schemat. Den första fria leken är cirka 45 minuter lång innan eleverna går ut på rast där de leker fritt i ytterligare cirka 30 – 40 minuter. Under lektionstid planerar och organiserar förskoleklasslärarna in

lek i undervisningen. De berättar att de försöker utgå ifrån elevernas intressen och tankar samtidigt som leken kompletterar den kunskap undervisningen ger. Förskoleklasslärarna menar att detta skapar ett samband mellan lek och lärande. Efter varje lektion så avslutar de alltid med en rörelseaktivitet med mål att höja elevernas puls.

I förskoleklass B förkommer viss lek under ämnesbaserade lektioner, men undervisningen består till större delen av att eleverna sitter med läroböcker och arbetsblad ifall eleverna blir klara med uppgifterna i sina läroböcker. Efter varje lektion så avslutar förskoleklasslärarna med en rörelselek, till exempel med en ramsa, sång eller dans. Ibland avbryter de mitt i en lektion för ytterligare en rörelselek när de känner att barnen börjar tappa koncentrationen.

Större delen av leken förekommer under ett schemalagt pass som förskoleklasslärarna benämnt "fri lek". Detta pass är cirka 50 minuter långt och sker inomhus. Detta lekpass sker medan andra årkurser har sin första utomhusrast. Med tiden berättar förskoleklasslärarna att den fria leken kommer bytas ut till den 20 minuters rast som övriga klasser har, vilket innebär att det fria lekpasset inomhus försvinner. Förskoleklasslärarna motiverar detta med att eleverna behöver denna träning för att förberedas för skolan. Utöver detta så har eleverna en 30 minuters lång lunchrast utomhus. Det händer att vissa elever får avstå från den fria leken eller från lunchrasten då de måste arbeta färdigt med något de ligger efter med i sina läroböcker eller arbetsblad, vilket enligt förskoleklasslärarna inte är något problem eftersom de ibland väljer bort lektioner för att till exempel gå till parken eller skogen för att leka.

I förskoleklass C finns det två inomhuslagda lekpass i det dagliga schemat och en utomhusrast. Utomhusrasten är den första fria lekstunden på dagen för eleverna och den är 20 minuter lång. Efter rasten har eleverna ett fritt inomhuslekpass på 25 minuter. Senare under dagen har de ytterligare ett lekpass på cirka 20 minuter. Förskoleklassläraren planerar och organiserar även lek under de ämnesbaserade lektionerna. Vid de tillfällen en del elever blir färdiga tidigt med något under ett arbetspass kan det hända att dessa elever får lov att leka fritt tills resterande elever är färdiga. Förskoleklasslärarens beskriver att de med tiden ska minska på de fria lekpassen under dagen för att förbereda barnen för skolan.

5.3 Hur leken förekommer i förskoleklassen

I förskoleklass A använder de sig av basgrupper under lektionstid när de gör olika aktiviteter, lekar och spel. De olika lekarna som förekommer under lektionstid är mycket regellekar och låtsaslekar. Under lektionerna beskriver förskoleklasslärarna att de försöker leka lekar och spela spel som både väver in regler samt ger eleverna möjlighet att reflektera och träna sitt logiska tänkande. I den fria leken använder de sig inte utav basgrupperna, klassen delas däremot upp i två grupper där de varannan dag får leka i de olika lekrummen. Förskoleklasslärarna menar dock att de är väldigt öppna med att eleverna får byta grupper om de vill leka med någon särskild kompis eller med något särskilt material. De beskriver att det är viktigt att den fria leken verkligen är fri, eftersom den fria leken är en chans för barnen att blomma ut samtidigt som det är ett bra tillfälle för eleverna att bearbeta och processa livets alla intryck. En förskoleklasslärare i förskoleklass A säger under parintervjun:

Men i den fria leken där använder vi oss inte utav basgrupperna. Det vore ju som att bestämma att nu ska du bjuda hem den och den, men jaha. Vad ska man göra sen då om man inte har några gemensamma intressen eller inte känner varandra? Den leken blir ju inte fri, den blir ju påtvingad. Det vore ju hemskt att bestämma vilka de ska leka med och var de ska leka!

De lekar som förekommer under den fria leken inomhus är lek med objekt, social lek, låtsaslek och regellek. Förskoleklasslärarna beskriver att barnen leker mycket tillsammans och att de populäraste lekarna för tillfället är olika konstruktionslekar som legobyggen och fantasilekar. Dessutom förekommer lekar både med barnens egna regler, samt olika spel och lekar med bestämda regler. Den sort lek som inte förekommer inomhus är större rörelselekar på grund av lokalernas yta, utan dessa lekar förekommer på rasten utomhus där barnen kan springa, gunga, cykla och utöva olika sporter. Det finns egentligen ingen sorts lek som förskoleklasslärarna sätter stopp för. De berättar att det har förekommit olika vapenlekar, men även allvarligare lekar såsom ”knulleken” och ”våldtäktsleken” trots att eleverna inte vet vad dessa ord eller lekar betyder och innebär. Förskoleklasslärarna menar dock att så länge det inte är på allvar, leken går ut över någon annan eller att någon blir skadad så får dessa sorters lekar förekomma, vilket elevernas vårdnadshavare är väl införstådda med och accepterar. De beskriver att en lek med vapen inte är farligt, utan att vapnet snarare är en accessoar eller leksak till en polis, cowboy eller indian. Det är så fort

någon siktar på någon annan och uttrycker ”jag ska döda dig”, som leken har gått överstyr och behöver sättas stopp för. Förskoleklasslärarna berättar att de dessutom vill se på dessa typiska ”pojklekar” med normkritiska ögon och jämför dessa med den typiska ”flickleksaken” barbie-dockan. Denna docka menar förskoleklasslärarna kan vara minst lika skadlig för eleverna, eftersom dockan skapar orealistiska ideal som kan bli en psykisk skada. Förskoleklasslärarna motiverar sina val av att inte stoppa dessa sorters lekar ytterligare med att beskriva konsekvenserna av ifall de skulle stoppa dem. Hade de klivit fram och stoppat lekarna menar de att det är högst troligt att eleverna inte skulle sluta leka dem, snarare skulle lekarna bli än mer spännande att fortsätta utöva. Men så fort leken på något sätt går ut över någon annan eller på något sätt skadar någon annan så går de fram och stoppar leken.

I förskoleklass B beskriver förskoleklasslärarna att de använder leken under lektionstid som en paus för eleverna. Den lek som avbryter lektionen eller avslutar lektionen har ingen direkt koppling till lektionens innehåll, men förskoleklasslärarna beskriver den som nyttig speciellt då de har många elever med utländsk härkomst som behöver mycket extra träning på svenska språket. Denna lek är många gånger oplanerad. Förskoleklasslärarna beskriver att de vid behov sticker in lek och att de då tar till det de har i ”ryggsäcken”, med andra ord deras tidigare erfarenheter. Till exempel berättar förskoleklasslärarna att de då använder klassiska ramsor eller sånger, som ”Huvud, axlar, knä och tår”, eller ”Fader Abraham”. Vidare beskriver de att de ständigt försöker ha leken i tanken samt att den ska vara lustfylld.

Under deras schemalagda fria lek använder sig förskoleklass B delvis utav lekgrupper, nämligen 2 - 3 gånger i veckan. De beskriver lekgrupperna som en ”light-version” utav basgrupper, där de delar in eleverna olika utefter vad förskollärarna anser vara lämpligt. Till exempel försöker de blanda olika etniciteter och kön, samt att de barn som brukar leka med varandra inte är i samma lekgrupp. Någon gång har de även testat att ha lekgrupper med bara flickor respektive pojkar. Förskoleklasslärarna delar in klassen i fem olika lekgrupper, därefter har de fem olika stationer i sina lokaler där de olika lekgrupperna får leka. De olika stationerna utgör klassrummet, det lilla lekrummet och det stora lekrummet som är avdelat på tre stationer med hjälp av bänkar. Det innebär att en dag måste en lekgrupp leka tillsammans i det lilla lekrummet med ett visst material, medan en annan grupp måste leka i klassrummet och ännu en grupp måste leka i lekrummet och så vidare.

De har en rotation på lekgrupperna som gör att de turas om att leka i de olika stationerna. Men är man väl i en station så måste eleverna leka med det material som finns tillgängligt i den stationen. Förskoleklasslärarna anser att de behöver dela på eleverna för att leken ska fungera och att de måste styras för att kunna hålla vid sin lek. En förskoleklasslärare beskriver anledningen till att de använder sig av lekgrupper så här:

Ibland har vi ju bestämda lekgrupper. Vi styr upp det och barnen blir tilldelade vad de ska göra under sin fria lek... Ibland måste man ju göra så för att den fria leken ska fungera... Man måste dela på barnen för att det [den fria leken] ska fungera, och att man kanske då också lär sig hålla vid leken. Det ser man ju som ett bekymmer när man annars har fri lek.

Förskoleklasslärarna i förskoleklass B ser vinsten av att använda sig av lekgrupper. De berättar att de ser hur elever hittar nya konstellationer i leken samt att de får möjlighet att leka med nya vänner de tidigare inte lekt med. Att finna nya vänner i leken kan inspirera andra elever till att finna nya vänner. Förskoleklasslärarna anser att lekgrupperna är speciellt bra i början av ett läsår när eleverna kommer från många olika förskolor och har många olika erfarenheter med sig. De beskriver att en barngrupp de hade var extra stökig där lekgrupperna underlättade betydligt.

I förskoleklass C använder förskoleklassläraren sig varken av basgrupper eller lekgrupper. Däremot beskriver förskolläraren att denne använder sig av lek desto mer under lektionstid. Den leken som förskoleklassläraren planerar och organiserar under lektionstid har en stark koppling till ämnet. Förskoleklassläraren använder sig av olika lekar och aktiviteter för att stärka elevernas kunskap och förståelse för det aktuella ämnet. Förskoleklassläraren beskriver ett exempel där de haft teknik och diskuterat mobiltelefonens teknologi och utveckling. För att komplettera undervisningen fick eleverna därefter, under ett skapande pass, tillverka egna mobiltelefoner de kunde leka med även under den fria leken. Förskoleklassläraren beskriver sitt arbetssätt så här under vår intervju:

Leken är viktig! Så det inte bara blir skola i förskoleklassen. Så vi har ju lek även på lektionstid, att vi spelar spel eller leker andra lekar som tränar det ämne vi har på arbetspasset. I leken så tränar man ju väldigt mycket, så det är kul att väva in det i lektionerna, så barnen inte bara får leka fritt som en paus från lektionen, utan att det vävs in i allt.

Förskoleklassläraren beskriver sin tanke med fri lek, nämligen att den ska få vara just fri och att eleverna ska få leka med precis vem de vill och med vad de vill. När eleverna sedan börjar i årskurs 1 så försvinner den fria leken, vilket förskoleklassläraren menar är synd. Ytterligare ett syfte med den fria leken menar förskoleklassläraren är att den ska vara ett komplement till hemmet, eftersom eleverna många gånger har styrda aktiviteter hemma. Därför vill förskoleklassläraren att eleverna ska få tillgång till fri lek i förskoleklassen. Förskoleklassläraren nämner att förskoleklassen är en bro mellan förskola och skola och vill därför att den fria leken ska ha sitt utrymme och värde kvar i förskoleklassen.

De lekar som brukar förekomma i förskoleklass C under det schemalagda lekpasset är lek med objekt, social lek, låtsaslek och regellek. När de har rast utomhus eller går till skogen får de även då leka fritt, där mycket rörelselek förekommer. När förskoleklass C har tillgång till sporthallen brukar förskoleklassläraren planera och organisera upp olika lekar med utgångspunkt i elevernas egna intressen och önskemål. Om någon elev gärna vill leka en speciell lek så leker de den. Eleverna brukar även önska att de ska få leka fritt i sporthallen vilket de brukar få göra den sista tiden.

5.4 Den vuxnes deltagande i leken

Förskoleklasslärarna i förskoleklass A beskriver själva att de på lektionstid försöker vara så lekfulla som möjligt. På lektionerna har de själva utfört drama inför eleverna, de har även gjort rollspel med eleverna vilket de filmat för att senare tillsammans titta på. De uttrycker att det inte alltid är behövda i elevernas fria lekar. De väljer dock trots detta att sitta med i leken. De beskriver att de inte alltid är deltagare i leken, men att de flikar in med positiv förstärkning vilket resulterar i att eleverna längre håller vid sina lekar. De beskriver att det blir ett lugn i klassen så fort en vuxen sitter med, det skapar en "lekro". Förskoleklasslärarna berättar att de tidigare haft en kollega som ansåg att man överhuvudtaget inte ska leka med eleverna. Denne ansåg nämligen att eleverna då inte såg den vuxne som en ledare. Förskoleklasslärarna fortsätter med att berätta att man som vuxen kan vara ledare och lekkamrat samtidigt. Men när eleverna ber om att få leka med en av de vuxna så brukar de trots detta försöka få eleven att välja en annan lekkamrat. En av förskoleklasslärarna beskriver situationen så här:

Jag brukar uppmuntra barnen att fråga en kompis ifall de vill leka när de kommer och vill leka med mig. Jag nekar inte barnen, men jag vill ändå att de ska testa lite först och träna bort sin blyghet lite innan de väljer att leka med mig.

Förskoleklasslärarna beskriver även att de försöker ha ögon och öron överallt. Ser de att några elevers lek fungerar bra så går de inte och stör eleverna. De vill inte avbryta leken för plötsligt med risk för att förstöra den. Istället försöker de finkänsligt ta reda på hur det går i leken. Utomhus deltar förskoleklasslärarna i elevernas lekar ifall det går och ifall det behövs. Men eftersom gården är större än förskoleklassens lokaler blir det snarare så att förskoleklasslärarna sprider ut sig för att få en bättre översikt. Dessutom är det fler elever och vuxna ute. Många gånger försöker förskoleklasslärarna starta upp en lek när de ser att det behövs, men sedan ”smyga ur” leken igen när eleverna klarar av att leka själva.

Förskoleklasslärarna i förskoleklass B beskriver att de försöker delta i elevernas lekar och spel. Framförallt i början av läsåret försöker de vara närvarande för att hjälpa eleverna att lättare komma in i lekar och lära känna varandra bättre. En förskoleklasslärare beskriver deras deltagande i leken i följande:

Då ser ju också fler barn att jag som fröken sitter och leker och då brukar det ofta komma in fler barn och fler barn som vågar sig in i leken, för att jag eller någon annan pedagog sitter där. Detta gör man bara för att få in dem i leken då. Det är ett sätt att locka med sig de barn som är lite mer försiktiga och avvaktande, de som är mer iakttagande.

Vidare beskriver förskoleklasslärarna att de försöker dela upp sig i de olika rummen i förskoleklassens lokaler. Framst försöker det alltid vara en förskoleklasslärare som är kvar i klassrummet för att arbeta färdigt med något arbete tillsammans med ett barn som ligger efter. Förskoleklasslärarna berättar att när de anser att leken fungerar bra så brukar de backa, de avstår sig en roll i leken och observerar istället eleverna.

Förskoleklassläraren i förskoleklass C agerar mer som lekledare i de lekar, spel och aktiviteter som förskoleklassläraren planerar och organiserar till lektionerna. I den fria leken beskriver förskoleklassläraren att denne deltar i leken när man blir inbjuden av eleverna, samtidigt som denne på eget initiativ kan sätta sig ner vid eleverna och leka. Förskoleklassläraren beskriver sitt deltagande i den fria leken så här under vår intervju:

Ibland när de leker rollekar och det är en riktigt bra, fungerande lek så brukar jag inte gå in och störa utan då leker de själva. Jag går in i leken om någon till exempel inte får vara med, eller inte riktigt vet hur den ska ta sig in. Då brukar jag gå fram och hjälpa till. Då är jag med i leken tills barnet kommit in bra, och smyger sedan sakta ut och observerar så allt går bra. Jag känner här att barnen vill leka själva, de är duktiga på det liksom.

Vidare beskriver förskoleklassläraren att trots att eleverna leker mycket på egen hand så har denne alltid ögon och öron öppna. Utomhus menar förskoleklassläraren att man snarare är rastvakt än deltagare i olika lekar. Detta på grund av att gården är stor och alla årskurser har rast samtidigt. Förskoleklassläraren säger att denne ibland deltar i lekar på rasten, men att elever i skolan är mer självständiga och vill leka själva utan att bli styrda.

6. DISKUSSION

I denna del analyseras, argumenteras och diskuteras de framlagda resultat som studien gett upphov till. Här beskrivs även metoddiskussion och förslag på vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Resultatet visar att lek förekommer i alla tre förskoleklasser men i olika former. Bland annat återkom lek både inom undervisning och inom fri lek, men med olika beskrivningar på metoder och varianter för lekens förekomst. Förskoleklasslärarnas delaktighet under leken var även den en gemensam faktor, men som skilde sig åt från förskoleklass till förskoleklass.

6.2 Lek som del av undervisning

Förskoleklass B beskriver att den lek som förekommer i deras undervisning är oplanerad, spontan och utan koppling till undervisningens ämne. De beskriver att de snarare använder lek som en paus i sin undervisning, trots att både Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, lgr11 (Skolverket 2016) och Skolverket (2006) anger även leken som en viktig del av undervisningen, vilket innebär att den inte ska förekomma som ett uppehåll. När förskoleklasslärarnas syfte med leken är att använda den som paus, ifrågasätter man deras syn på lekens värde. Förvisso säger Simeonsdotter Svensson (2009) att det kan vara svårt att omsätta lek i praktiken trots att den anges vara viktig i förskoleklassen. Även Ackesjö och Persson (2010) förklarar att det kan vara svårt att finna en balans mellan lek och lärande. Men enligt förskoleklasslärarnas beskrivningar verkar det inte handla om att de har svårt att omsätta teori i praktik, de är snarare medvetna om sitt val i att använda lek som paus. Øksnes och Sundsdal (2014) menar att lek som är riktad mot ett lärande förlorar sitt egenvärde. Med de krav som Skolverket och läroplanen ställer är det dock lätt att man motiverar för att använda lek och lärande tillsammans så som Pramling Samuelsson beskriver. Hon menar att förskollärare många gånger upplever att de måste rikta lek mot lärande för att kunna uppnå läroplanens strävansmål för varje barn (Jensen, 2013). Utefter vårt resultat undrar vi vad som då händer med lekens värde om den endast används som paus. Vi ifrågasätter nämligen motiveringen till detta och undrar vad förskoleklasslärarnas syn på leken verkligen är.

I förskoleklass A och C däremot förekommer leken mer integrerat i undervisningen. Båda beskriver att de planerar och organiserar in leken och att de försöker utgå ifrån elevernas egna intressen och koppla detta till lektionernas innehåll. Pramling Samuelsson menar att det är viktigt att det tänkta lärandet med leken är tydligt för att eleverna ska kunna uppfatta lärandet (Ackesjö, 2016), vilket gör elevernas intresse till en viktig faktor. Förskoleklass A beskriver att de använder sig av basgrupper under lektionstid där de med hjälp av lek riktar eleverna mot ett lärande där de enligt förskoleklasslärarna kan träna sin reflektionsförmåga och logiska tänkande. Lgr11 (Skolverket, 2011) nämner att undervisningen ska erbjuda elever tillgång att lära tillsammans med andra genom lek och att undervisningen ska organiseras och initiera olika slags lekar samtidigt som Øksnes och Sundsdal (2014) ifrågasätter den riktade leken. De menar att lek för lekens skull verkar ha minimal betydelse och att lek som används som medel för något annat slutar vara lek (Nilsson, Grankvist, Johansson, Thure & Ferholt, 2018). Det är dock oklart ifall den fria leken räknas som undervisning eftersom begreppet inte nämns i Lgr11. Detta kan påverka förskoleklasslärarnas val av att rikta leken mot ett lärande för att kunna uppnå målen. Förskoleklass C arbetar likt förskoleklass A, men utan basgrupper. Förskoleklassläraren integrerar leken i sin undervisning och beskriver även att de elever som tidigt blir klara under lektionerna får lov att leka fritt till lektionens slut. Leken kan här ses som en belöning för eleverna och Ackesjö och Persson (2010) beskriver att det finns en risk för att leken i förskoleklass används som utfyllnad mellan eller efter arbetspass. Här kan man ifrågasätta synen på lek och lärande och förskoleklassens roll i förhållande till förskolan och skolan. När förskoleklassen ska vara en bro mellan förskola och skola, med lika delar från varje verksamhet (Ackesjö & Persson, 2010), hur påverkas förskoleklassens syfte ifall arbetspassen blir ett nödvändigt faktum medan leken blir något utöver, en belöning eller ”ett plus i kanten” man ska vara glad över ifall det överhuvudtaget hinns med? Både förskoleklass A och B har fördelen att det finns två förskollärare som arbetar tillsammans, medan förskolläraren i förskoleklass C ensam får ta sig an det pedagogiska ansvaret. Ackesjö & Persson (2010), beskriver svårigheterna med att finna en balans mellan lek och lärande, vilket vi kan uppleva vara svårare ifall man ensam planerar upp verksamheten.

6.3 Den fria(?) leken

Förskoleklass B använder sig av lekgrupper som de beskriver som en ”light-version” av basgrupper. Till skillnad från förskoleklass A som använder basgrupperna på lektionstid så använder förskoleklass B lekgrupperna under ett schemalagt pass som de kallar för ”fri

lek”. Det innebär att förskoleklasslärarna bestämmer var eleverna ska leka och med vilka de ska leka tillsammans med. Hammarström-Lewenhagen (2016) beskriver dock att fri lek innebär en lek där barnet kan leka utan en vuxen som stör, avbryter eller deltar. Här ifrågasätter vi hur ”fri” denna lek verkligen är. Eftersom lgr11 (Skolverket, 2011) i sitt avsnitt kring förskoleklassen, inte benämner begreppet ”fri lek”, så kan man dock ifrågasätta varför förskoleklassen ska ha fri lek överhuvudtaget? Men eftersom förskoleklassen ska vara en bro mellan förskola och skola (Ackesjö & Persson, 2010), så är den fria leken en viktig tradition från förskolan. Därav kan man motivera för att den fria leken skall finnas kvar i förskoleklassen. Förskoleklasslärarna i förskoleklass B motiverar sitt användande av lekgrupper under den ”fria leken” med att leken ibland inte fungerar annars. Vi ifrågasätter dock vad det är som i så fall gör att det inte fungerar? Vi tänker att den lek som inte fungerar, utifrån förskoleklasslärarnas perspektiv, är den lek som har för hög ljudnivå och där eleverna inte håller vid leken under en längre tid eftersom förskoleklasslärarna beskriver att elevernas lek måste styras för att de ska kunna hålla vid den. Den lek som inte fungerar, utifrån elevernas perspektiv, bedömer vi vara den lek som inte uppfyller Knutsdotter Olofssons (2003) och Jensens (2013) olika kriterier för lek. Eftersom eleverna delas in i lekgrupper så blir till exempel leken inte frivillig utan påtvingad. Eleverna får inte heller möjlighet att ge sitt samtycke till leken eftersom de inte har någon makt över vilka de får leka med eller vad de får leka med. Frågan är då vem leken ska fungera för i förskoleklass B? Eftersom lekgruppernas egentliga syfte avser barn med speciella behov (Hedström, 2015), kan man dessutom ifrågasätta förskoleklasslärarnas barnsyn.

Förskoleklass A och C är gemensamma i sitt synsätt kring den fria leken. Båda anser att den ska vara fri utan en vuxen som styr eller stör. Förskoleklass A berättar att de till och med tillåter att kontroversiella bråklekar får förekomma så länge den inte skadar någon. Knutsdotter Olofsson (2003) nämner att det är viktigt att de tre sociala lekreglerna kring samtycke, ömsesidighet och turtagning beaktas, men menar inte att bråklekar inte bör förekomma. Snarare kan man istället tyda att det inte finns någon lek som egentligen är dålig om kriterierna för lek uppfylls, trots att man kan ha personliga åsikter kring vad som är tillåten lek eller inte. Dock försvarar förskoleklasslärarna pojkarnas bråklek genom att jämföra den med flickors lek med barbie-dockor, vilket kan anses vara ett problematiskt resonemang. Förskoleklasslärarna berättar att dockan kan skapa orealistiska ideal, men dessa ideal drabbar den enskilda individen istället för att riskera att gå ut över andra likt

bråkleken. I och med detta kan det då bli svårt att avgöra ifall eller när leken bör stoppas. Lek med barbie-dockor kan nämligen uppfylla Jensens (2013) och Knutsdotter Olofssons (2003) kriterier för lek, samtidigt som den kan vara skadlig för den enskilde eleven. Detta innebär två mycket olika aspekter av lek att jämföra, när lekarna istället bör analyseras och värderas utifrån sina egna förutsättningar.

Sammanfattningsvis kan vi se att lek förekommer mer i förskoleklassen än vad vi först trodde, till exempel att det i en del förskoleklasser förekommer mycket strukturerad lek på de ämnesbaserade lektionerna. Det har även visat sig att den fria leken för förskoleklasslärarna är viktig att behålla, trots att alla har olika metoder för hur den ser ut och hur den förekommer, vilket påverkar huruvida den fria leken är fri eller inte. Trots detta kan vi se att alla förskoleklasslärare beskriver leken i förskoleklassen som viktigt och att den ska vara lustfylld.

6.4 Den vuxna deltagaren

Under våra analyser av resultatet kunde vi tydligt se Løndal och Greves (2015) tre olika former av pedagogiska interaktionsstilar, övervakande, initierande/inspirerande och deltagande/interaktionell hos förskoleklasslärarna. Något som är gemensamt för de olika förskoleklasslärarna är att de alla någon gång beskriver att de utövar alla olika interaktionsstilar vid olika tillfällen. Alla förskoleklasslärare beskriver att de anpassar sig efter eleverna och de olika leksituationerna. Till exempel beskriver de att de sitter med i leken vid behov, men avvaktar när leken fungerar bra.

Förskoleklasslärarna i förskoleklass A beskriver ett mer övervakande och initierande/inspirerande arbetsätt. De anser att det är viktigt att inte avbryta elevernas lekar för plötsligt och att man som vuxen inte förstör leken. Nilsson, Grankvist, Johansson, Thure och Ferholt (2018) menar att det är viktigt att som vuxen avvakta från att störa barnens lekar och lärprocesser då de inte skulle gynnas av vuxen närvaro. Det kan dock vara svårt att veta när man som vuxen behövs eller inte. På grund av detta beskriver förskoleklasslärarna att de många gånger väljer att sitta med i leken som både övervakande och initierande/inspirerande. På så sätt menar de att de kan ha ögon och öron överallt för att ge positiv respons där det behövs. Genom att sitta med i leken och ge positiv förstärkning upplever de att eleverna lättare håller vid sina lekar. De menar att eleverna då stannar vid sina lekar och leker längre och bättre, istället för att byta lek flera gånger om.

Detta står i kontrast till det förskoleklasslärarna i förskoleklass B säger, de menar nämligen att för att få eleverna att klara av att hålla vid sina lekar så måste de delas upp i lekgrupper. Vidare beskriver förskoleklass B att när de sitter med i leken så gör de detta endast för att locka in andra elever till leken. Deras arbetssätt är till större delen övervakande, vilket dock går emot lekgruppernas intention. Nöjd (2014) beskriver nämligen att den vuxnes roll i lekgrupperna är att agera trygghetsskapare samt visa hur man leker och förklara vad som händer. Förskoleklasslärarna i förskoleklass B beskriver däremot ingenting kring detta.

Förskoleklassläraren i förskoleklass C beskriver ett arbetssätt som är mer övervakande och initierande/inspirerande. Förskoleklassläraren beskriver att denne deltar i lekar när eleverna bjuder in till detta. Förskoleklassläraren fortsätter att beskriva att eleverna i skolan är mer självständiga och att de vill leka själva utan att bli styrda. Ingen av de olika interaktionsstilarna beskriver ett arbetssätt där man som vuxen är styrande och vi ifrågasätter att man som vuxen skulle styra leken endast för att man deltar. Persson (2008) menar att barns lek, mål och motiv kan vara otydliga för den vuxne och att det då finns risk för att man inte ger barnen tillräckligt mycket tid och utrymmer att utföra leken på deras egna villkor. I dessa fall kan vi se fördelarna med att avvakta från att delta i leken som vuxen, men de gånger eleverna själva bjuder in till lek eller där man behövs i leken, så tror vi inte att man automatiskt styr genom att delta. Den interaktionsstil som förekommer minst är den deltagande/interaktionella. Vi tror att detta kan bero delvis på det förskoleklassläraren i förskoleklass C berättar, nämligen att eleverna är mer självständiga och kan leka själva. Detta gör att en vuxens närvaro inte är lika nödvändig som i de yngre åldrarna när barnen fortfarande lär sig leka.

6.5 Metoddiskussion

Under studiens gång har vi utfört intervjuer/parintervjuer med förskoleklasslärare i förskoleklass, där vi använt oss utav semistrukturerade frågor. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) beskriver att denna form av frågor är öppna och ger möjlighet till följdfrågor. Vi upplever att våra intervjufrågor (se Bilaga 1) har gett oss många utförliga svar där vi haft möjlighet att få en bred bild av hur leken ser ut i förskoleklass. Vi valde att använda oss av tolv frågor, vilket kändes mycket till en början men som trots detta gav möjlighet för följdfrågor. Det tog cirka 40 – 90 minuter per intervju/parintervju vilket vi uppskattar var tillräckligt med tid för att få den information vi behövde. Trots att våra följdfrågor skilde sig åt anser vi att våra resultat höll sig inom ramarna för studiens mål. Under våra

intervjuer/parintervjuer valde vi bort att anteckna under samtalen, eftersom vi ville lägga så mycket fokus som möjligt på att vara goda lyssnare. Eftersom vi sedan transkriberade vårt material direkt efter intervjuerna/parintervjuerna anser vi att vi inte gick miste om någon viktig information eller viktiga känslor.

Anledningen till att vi valde intervjuer/parintervjuer var för att vårt intresse låg i att få se hur förskoleklasslärarna själva ser på leken och när de möjliggör för den och hur den förekommer i förskoleklassen. Hade vi istället valt att utföra observationer hade vi gått miste om förskoleklasslärarnas egna intentioner och tankar med leken. Hade vi utfört barnintervjuer hade resultatet även där blivit annorlunda. Vi anser att intervjuerna/parintervjuerna var den metod som lättast kunde hjälpa oss att ge svar på våra forskningsfrågor. Eftersom vi dessutom valde att inte skicka ut våra intervjufrågor i förväg tror vi att vi fick mer spontana och ärliga svar. Svensson och Ahrne (2015) menar att det är viktigt att hålla sig professionell när man har en tidigare relation till respondenten. Eftersom vi utfört en intervju och en parintervju där vi tidigare haft verksamhetsförlagd utbildning hade vi detta i åtanke och anser inte att detta har påverkat vårt resultat.

6.6 Vidare forskning

Under arbetets gång har vi funnit mycket forskning kring lek, men begränsad forskning kring förskoleklassen. Forskning som specifikt inriktar sig på lek i förskoleklassen har vi inte funnit, därav finner vi att vår studie hjälper till att fylla det glappet inom forskning. Det har även väckt en större nyfikenhet och för att bidra till större kunskap inom ämnet lek i förskoleklassen skulle det vara av intresse att genomföra fler intervjuer/parintervjuer eller fokusgruppsamtal med flera förskoleklasslärare där man kan ta del av olika verksamheter. Det vore även intressant att vara med och observera en dag i förskoleklassen för att med egna ögon se när, var och hur leken förekommer. Därmed hade det varit intressant att få ta del av barnens egna tankar kring leken i förskoleklassen och vad de själva anser om den och se ifall den överensstämmer med förskoleklasslärarnas intentioner eller skiljer sig därifrån. Det största behovet av vidare forskning anser vi dock vore att genomföra studier på en större omfattning av förskoleklasser än vad vi hade möjlighet att göra inför denna studie.

REFERENSLISTA

Ackesjö, H. & Persson, S. (2010). Skolförberedelse i förskoleklass. Att vara *lärare-i-relation* i gränslandet. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 15(2/3), 142 – 163.

Ackesjö, H. (2011). *Förskoleklassen – En ö eller en bro mellan förskola och skola?* Stockholm, Sverige: Liber.

Ackesjö, H. (2016). *Övergångar mellan skolformer – kontinuitet och progression från förskola till skola*. Stockholm, Sverige: Liber.

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm, Sverige: Liber.

Andréasson, A. & Allard, B. (2015). *Lärande lek i förskoleklass*. Stockholm, Sverige: Lärarförlaget.

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.). *Handbok i Kvalitativa metoder*. Stockholm, Sverige: Liber.

Flipp, F. (2014, 20 maj). Ett vinnande koncept – del 1! [Blogginlägg]. Hämtad från: <https://mittflippadeklassrum.wordpress.com/2014/04/20/ett-vinnande-koncept-del-1/>

Hammarström-Lewenhagen, B. (2016). *Förskolans århundrade – pedagogiska nyckeltexter om förskolans framväxt och idéarv*. Malmö, Sverige: Gleerups.

Hansson, U. (2017). Basgrupper. Hämtad 2019-04-23, från: https://docplayer.se/37040620-Basgrupper-text-urban-hansson.html?fbclid=IwAR0UKSeUQKhgfS6VXG9pMTnZib1tIVS-_w2Gg_5q6tVYe0iA4iU_wdVkubo

Hedström, H. (2015). Med rätt att leka. Hämtad 2019-04-30, från: <https://specialpedagogik.se/med-ratt-att-leka/>

Jarvis, P., Newman, S. & Swiniarski, L. (2014). *On 'becoming social': the importance of collaborative free play in childhood*. *International Journal of Play*, 3:1, 53 - 68, DOI: 10.1080/21594937.2013.86344.

Jensen, M. (2013). *Lekteorier*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Knutsdotter Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. Stockholm, Sverige: Liber AB.

Lillemyr, O. (2014). Lek som mångfald. I Rasmussen, T. (Red.). *Lek på rätt väg. På spaning efter leken*. (s. 11 – 26). Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Løndal, K. & Greve, A. (2015). Didactic Approaches to Child-Managed Play: Analyses of Teacher's Interaction Styles in Kindergartens and After-school Programs I Norway. *International Journal of Early Childhood*, 47(3). 1-21. Doi: 10.1007/s13158-015-0142-0 <https://link.springer.com/article/10.1007/s13158-015-0142-0>

Myndigheten för skolutvecklingen. (2006). *Förskoleklassen – I en klass för sig*. Stockholm, Sverige: Liber.

Nilsson, M., Grankvist, A., Johansson, E., Thure, J. & Ferholt, B. (2018). *Lek, lärande och lycka – Lekande och utforskande i förskolan*. Malmö, Sverige: Gleerups.

Nöjd, M. (2014). ”Man måste träna för att bli bra”. Hämtad 2019-04-30, från: <https://forskolan.se/man-maste-trana-for-att-bli-bra/>

Persson, S. (2008). *Forskning om villkor för yngre barns lärande i förskola, förskoleklass och fritidshem*. Malmö, Sverige: Vetenskapsrådet.

Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2014). *Det lekande lärande barnet – i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm, Sverige: Liber.

Pramling Samuelsson, I. & Williams, P. (2015). Varför barns perspektiv är viktiga i yrkesprofessionen. I Engdahl, I. & Ärlemalm-Hagsér, E. (Red.), *Att bli förskollärare – Mångfacetterad komplexitet*. Stockholm, Sverige: Liber.

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Simeonsdotter Svensson, A. (2009). *Den pedagogiska samlingen i förskoleklassen. Barns olika sätt att erfara och hantera svårigheter*. Göteborg: Göteborgs universitet. Hämtad 2019-02-20 från:

https://uf.gu.se/digitalAssets/1269/1269574_press_2_simeonsdotter-2.pdf

Simeonsdotter, A. (2004). *The pedagogical circle time in the pre-school class. Children's different ways of experiencing and handling difficulties*. (Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet). Hämtad från:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/19098/2/gupea_2077_19098_2.pdf

Skolinspektionen (2016). Förskolans pedagogiska uppdrag: Om undervisning, lärande och förskollärares ansvar.

Skolverket. (2000). *Förskoleklass – 6-åringarnas skolform? Integration i förskoleklass – grundskola – fritidshem*. Skolverkets delrapport nr. 2. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2019). Obligatorisk förskoleklass. Hämtad 2019-04-15, från:

https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/obligatorisk-forskoleklass?fbclid=IwAR32lxx_BcFVguhTH1BOPellIE0X1WSI5Ude53fYf2xeAyjAeIr8lac7hB8

Skolverket. (2016). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11. Reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan, Lpfö98. Reviderad 2018*. Stockholm: Skolverket.

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

UNICEF Sverige, (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Utbildningsdepartementet. (2006). (Reviderad). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo94. Anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet. (2019). Etik i forskningen. Hämtad 2019-04-23, från: <https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html>

Winther-Lindqvist, D. (2014). Den sociala fantasilekens förändringspotential. Symboliska och verkliga identiteter i förskolan. I Rasmussen, T. (Red.), *Lek på rätt väg. På spaning efter leken*. (s. 85 - 104). Lund: Studentlitteratur.

Øksnes, M. & Sundsdal, E. (2014). Lek – det som gör livet värt att leva! I Rasmussen, T. (Red.), *Lek på rätt väg. På spaning efter leken*. (s. 45 - 66). Lund: Studentlitteratur.

BILAGOR

Bilaga 1.

Lek i förskoleklassen

Förskollärarens syn på lek i förskoleklassen

Jessica Nyqvist & Michelle Sjöberg

I artikeln ”Skolförberedelse i förskoleklass – Att vara *lärare-i-relation* i gränslandet” skriven av Ackesjö & Persson (2010) så beskriver de att förskoleklassen ska vara en bro mellan förskola och skola, där förskoleklassens lärare måste förhålla sig till både förskolan och skolan. Detta innebär att förskoleklassen inte ska vara en skolverksamhet, men inte heller en förskoleverksamhet. En viktig del från förskolan är speciellt leken. Enligt läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, lgr11, så ska undervisningen syfta till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans genom lek. Förskolläraren ska därefter enligt läroplanen initiera, organisera och tillta i lekar av olika slag. I vårt examensarbete vill vi forska kring var, när och hur leken förekommer i förskoleklassen.

- Hur länge har du/ni arbetet i förskoleklass?
- Har du/ni arbetat i förskola eller skola tidigare?
- Berätta om en dag i er förskoleklass.
- När under dagen förekommer det lek?
- Vem initierar leken?
- Vad för sorts lekar förekommer?
- Är det någon skillnad på ifall barnen leker inne eller ute?
- Deltar du/ni som personal i lekarna? Vilken/vilka sorts lekar deltar du/ni i?
- Hur är leken organiserad? Vilka metoder används?
- Vem bestämmer under leken?
- Vad för slags lärande kan ni se framkommer genom leken?
- Hur behandlas leken i er förskoleklass? Hur stor del av verksamhet fyller den?

